

VO Lokal Arbetsmarknad

Datum
2025-05-09Diarienummer
Af-2025/0014 7208Mottagarens diarienummer
Fö2025/00151

Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se
fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se

Arbetsförmedlingens remissvar: SOU (2025:6) Plikten kallar!

Sammanfattning

Arbetsförmedlingen lämnar följande synpunkter.

- Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om en bred aktivering av civilplikten i det civila försvaret, men anser att även yrkesområden inom sjöfart bör omfattas (16.2).
- Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om att möjliggöra för Arbetsförmedlingen att anvisa till utbildning med allmän tjänsteplikt (20.5.2).
- Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om möjligheten att sluta frivilliga avtal med förbehållet att det behöver vara tydligt reglerat att samråd måste ske med den verksamheten där individen är anställd innan avtal kan skrivas (20.6).
- Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att inrätta en sektor eller en funktion för personalförsörjning inom den civila delen av totalförsvaret, och att Arbetsförmedlingen pekats ut som ansvarig för detta (26.4).
- Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om att inrätta en struktur för att hantera intressekonflikter mellan bemanningsansvariga verksamheter inom totalförsvaret (20.8.3).
- Arbetsförmedlingen avstyrker förslaget om ett nytt begrepp beredskapsregistrering (19.2).
- Arbetsförmedlingen avstyrker utredningens förslag om att endast de som inte tillhör den ordinarie personalen bör beredskaps-

registreras. Därav följer att Arbetsförmedlingen också avstyrker alla författningsförslag och författningsändringar med koppling till förslaget. Arbetsförmedlingen förordar i stället alternativ 2 det vill säga att alla i en krigsorganisation beredskapsregistreras (19.3.1-2).

- Arbetsförmedlingen har inget att erinra mot övriga förslag.

Arbetsförmedlingens synpunkter

16.2 Civilplikten aktiveras brett i det civila försvaret

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget om en bred aktivering av civilplikten i det civila försvaret. Förutom de områden som utredningen nämner i kap 16–17 så vill Arbetsförmedlingen lyfta fram behovet av aktivering inom sjöfartsområdet. Det finns ett flertal yrken inom sjöfart som är kritiska för sjöfartens funktion och som kräver utbildning, tjänstgöringstid (sjötid) och behörigheter. Utifrån utredningens resonemang om när civilplikt skulle vara ett lämpligt val så stämmer detta väl överens med det. Sjöfarten har utmaningar redan under fredstid med att hitta och ersätta personal och det är rimligt att tro att det under höjd beredskap inte kommer bli lättare. Fartyg som saknar besättning med korrekta och tillräckliga behörigheter kan stoppas från att lämna hamn eller stoppas under färd och beordras i hamn. Konsekvenserna blir enorma då väldigt mycket av vår import kommer via sjöfartsvägen. Även exporten blir naturligtvis lidande på samma sätt. Kraven på besättningar på fartyg gäller såväl godstrafik som persontrafik.

19.2 Behov av tydligare terminologi

Arbetsförmedlingen avstyrker utredningens förslag om införandet av ett nytt begrepp beredskapsregistrering. Arbetsförmedlingen föreslår i stället att begreppet krigsplacering vidgas för att omfatta även personal som registreras som ianspråktaga hos Totalförsvarets plikt- och provningsverk (Pliktverket) med stöd av anställningsavtalet (och i förekommande fall uppdragsavtalet). Arbetsförmedlingen anser att begreppet krigsplacering är väl inarbetat sedan lång tid tillbaka och det är en bättre lösning att bygga vidare på det. Begreppet beredskapsregistrering kan dessutom förleda användaren till att tro att personal som beredskapsregistreras kan tas i anspråk även vid fredstida kriser inom ramen för krisberedskapen.

I samband med att begreppet vidgas behöver det tydliggöras att de som krigsplaceras med stöd av anställningsavtalet inte lyder under plikt i och med registreringen. Det torde inte vara något större problem att i stället ha begreppen krigsplacerad med värnplikt som grund, krigsplacerad med civilplikt som grund och krigsplacerad med anställningsavtalet som grund givet att det tydligt framgår att det senare saknar rättsverkan.

Datum
2025-05-09Diarienummer
Af-2025/0014 7208

Begreppet krigsplacering tydliggör vid vilken situation ianspråktagandet kan komma att ske och begränsar därmed risken för missförstånd. Ett förfarande där krigsplacering med allmän tjänsteplikt inte kan göra anspråk på värn- och civilplikt skulle också bidra till att tydliggöra den juridiska skillnaden i förhållande till allmän tjänsteplikt. Ett sådant förfarande bidrar till minskad administration för bemanningsansvariga genom att behovet av samråd upphör.

19.3.1 Endast de som inte tillhör den ordinarie personalen bör beredskapsregistreras

Arbetsförmedlingen avstyrker utredningens förslag att endast icke ordinarie personal ska beredskapsregistreras. Arbetsförmedlingen ansluter till de synpunkter som framförs i de särskilda yttrandena. Myndigheten anser att den modell som förordas av Försvarsmakten, Pliktverket och Arbetsförmedlingen i alternativ 2 (19.3.2) det vill säga att alla i en krigsorganisation registreras är bättre ägnad att förbereda personalförsörjning av det civila försvaret samt, vid aktivering av den allmänna tjänsteplikten under höjd beredskap, säkerställa en snabb övergång till krigsorganisation hos de bemanningsansvariga. Den föreslagna modellen beaktar inte den situation som sannolikt kommer att råda vid aktivering av den allmänna tjänsteplikten och det behov av skyndsamhet som kommer att krävas. Även om man, som utredningen föreslår, genomför regelbundna disponibilitetskontroller av personal i sin krigsorganisation, kommer man först vid beslut om allmän tjänsteplikt få faktisk kunskap om vilken personal som de facto är tillgänglig. För att säkerställa att aktiveringen av den allmänna tjänsteplikten kan genomföras bör den så långt som möjligt förberedas under grundberedskap, för att så långt det är möjligt begränsa friktioner. Förslaget saknar ett systemperspektiv och förståelse för krigets krav.

Utredningen framför också argument att registreringen skulle leda till en ökad administration för de bemanningsansvariga. Den ökade administrationen uppkommer i ett inledningsskede, därefter handlar det om registervård. Arbetsförmedlingen anser att den ökade administrationen är försumbar då det ändå krävs en administration av krigsorganisation inklusive bemanningen av densamma samt regelbundet genomförande av disponibilitetskontroller.

19.6 Omflyttning av personal hos det allmänna enligt förfarandelagstiftningen

Avseende utredningens förslag om att förfarandelagstiftningen ska kunna flytta personal som omfattas av ett beslut om allmän tjänsteplikt så finns det en rimlighet i det resonemanget. Det bör dock som utredningen påpekar utredas hur den enskildes skydd i förhållande till detta ska regleras i en speciallagstiftning eller genom kollektivavtal. Regeringen eller den som regeringen delegerar beslut om omflyttning av personal inom det offentliga måste också vara den som ansvarar för att

Datum
2025-05-09Diarienummer
Af-2025/0014 7208

meddela Pliktverket och den myndighet som fattat beslut om allmän tjänsteplikt (statliga myndigheter, Riksbanken inom sitt område eller Arbetsförmedlingen för alla utanför det statliga området) om att en person på grund av beslut enligt förfarandelagstiftningen inte längre omfattas av tidigare beslut om tjänsteplikt. Detta behöver framgå tydligt på något sätt.

20.2.2 Vem fattar besluten

Arbetsförmedlingen instämmer med utredningens bedömning att myndigheten är bäst lämpad att även framgent fatta beslut om allmän tjänsteplikt för andra än statliga myndigheter och betalningsförmedlande företag inom Riksbankens område.

20.5.2 Anvisning till utbildning

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att när den allmänna tjänsteplikten aktiverats, kunna anvisa totalförsvarspliktiga till utbildning med allmän tjänsteplikt för att därefter anvisa dem det arbete de utbildats för. Arbetsförmedlingen delar utredningens uppfattning, att ersättningen till dem som anvisas till utbildning bör så långt som möjligt vara densamma som vid civilplikt. Ersättningen kopplas också tydligt mot sjukpenninggrundande inkomst och inte mot eventuellt medlemskap i a-kassa.

Utredningen föreslår att regeringen ska ge lämpliga myndigheter i uppdrag att planera för genomförandet av sådana utbildningar och säkra lärarpersonal och andra nödvändiga resurser. Arbetsförmedlingen vill understryka att det kommer bli en tillkommande uppgift för utpekade myndigheter och att dessa då måste ges erforderliga medel för att kunna genomföra uppdraget.

20.5.3 Arbetsförmedlingen är bäst lämpad att anvisa

Arbetsförmedlingen instämmer med utredningens bedömning att myndigheten är bäst lämpad att även framgent ansvara för den allmänna tjänsteplikten.

20.5.4 Arbetsförmedlingen behöver planera redan i fredstid

Arbetsförmedlingen tillstyrker utredningens förslag om att myndighetens uppdrag att planera redan i fredstid bör införas i instruktionen för Arbetsförmedlingen, men vill understryka att myndigheten måste tillföras medel för den verksamheten, vilket inte är fallet idag. Kostnaden för detta planeringsarbete estimeras till 36 mkr årligen.

20.6 Övriga avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap

Arbetsförmedlingen tillstyrker möjligheten att sluta frivilliga avtal enligt utredningens förslag med förbehållet att det behöver vara tydligt reglerat att samråd måste ske med den verksamhet som har individen anställd innan avtal sluts. Detta då den verksamheten skulle kunna vara

Datum
2025-05-09Diarienummer
Af-2025/0014 7208

totalförsvarsviktig även om den inte hunnit utpekats som detta av beredskapsmyndighet.

I utredningen läggs det fram ett förslag om att utöka 6 kap. 2 § första stycket med en fjärde punkt om frivilligavtal som inte går in under andra punkten om avtal med frivilliga försvarsorganisationer. Andemeningen i förslaget är positivt då det skulle ge möjligheter för bemanningsansvariga att till exempel sluta avtal med personer som gått i pension men fortfarande omfattas av totalförsvarsplikten. Alternativet skulle vara att dessa anvisas till arbete av Arbetsförmedlingen. Utredningen anger dock att förslaget bara ska anses omfatta totalförsvarspliktiga med rätt kompetens som av någon anledning inte redan arbetar i någon totalförsvarsviktig verksamhet. Detta är en god ambition men det behöver regleras tydligare än som utredningen skriver att "Det säger sig självt att avtal om tjänstgöring inom totalförsvaret vid höjd beredskap inte bör träffas med befintlig personal eller med totalförsvarspliktiga som redan arbetar i en annan totalförsvarsviktig verksamhet där deras kompetens behövs." (s 597). Det är rimligt att tänka att det bör finnas ett samrådsförfarande om en verksamhet vill sluta vilande anställningsavtal eller uppdragsavtal. Det finns en risk att det skulle kunna röra en anställd som ännu inte omfattas av ett beslut om allmän tjänsteplikt på sin ordinarie arbetsplats. Problemet är mindre om en verksamhet inte är identifierad som totalförsvarsviktig, men detta är dock något som kan förändras över tid. Detta är beroende av beredskapsmyndigheternas arbete med att identifiera totalförsvarsviktig verksamhet och att anmäla in det till Arbetsförmedlingen. Detta arbete hos beredskapsmyndigheterna är troligtvis inte särskilt långt framskridet eftersom ingen beredskapsmyndighet ännu har gjort någon hemställan om totalförsvarsviktig verksamhet till Arbetsförmedlingen.

20.8.3 När den totalförsvarspliktige ingått flera avtal som omfattas av allmän tjänsteplikt

Arbetsförmedlingen tillstyrker utredningens förslag om att intressekonflikter behöver avgöras och att det är civilområdeschefen som bör ha detta ansvar. Utredningen föreslår i sitt resonemang kring intressekonflikter kopplat till var en person ska tjänstgöra i den civila delen av totalförsvaret att civilområdeschefen ska kunna fälla avgörande. Detta resonemang ställer sig Arbetsförmedlingen bakom. Utredningens förslag att det ska vara Pliktverket som ska anmäla konflikter som inte kan lösas med samråd till civilområdeschef ansluter sig dock inte Arbetsförmedlingen till mot bakgrund av ansvarsprincipen. Det borde rimligtvis vara den verksamhet som är missnöjd som är den som gör anmälan till civilområdeschef. Civilområdeschef får sedan meddela parterna och Pliktverket om beslut. Arbetsförmedlingen instämmer inte i utredningens bedömning om att det inte finns något behov av att reglera detta förfaringsätt. Tvärtom skulle en tydlig reglering bidra med en trygghet kring hur en eventuell konflikt ska hanteras.

Datum
2025-05-09Diarienummer
Af-2025/0014 7208

26.4 En funktion eller sektor för personalförsörjningsfrågor

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget att inrätta en funktion eller beredskapssektor för personalförsörjningsfrågor. Myndigheten instämmer i den analys av området som utredningen gör och av förslaget att Arbetsförmedlingen ska ges ansvaret för sektorn eller funktionen. Myndigheten vill dock understryka att myndigheten måste tillföras ytterligare medel för att kunna lösa uppgiften eftersom det blir en tillkommande uppgift som myndigheten inte har i uppdrag att arbeta med idag.

Arbetsförmedlingen förordar förslaget om att organisera verksamheten som en sektor, framför att organisera en funktion, eftersom det är en struktur som redan finns reglerad i förordningen om statliga myndigheters beredskap. Förslaget möjliggör en formalisering av samarbete och samverkan mellan de aktörer som idag arbetar med dessa frågor och ger dessutom rapporteringsvägar som idag inte finns. Arbetsförmedlingen rapporterar idag allt kopplat till sitt uppdrag till Arbetsmarknadsdepartementet och endast arbetet med risk- och sårbarhetsbedömningar till MSB. Uppdraget i lagen och förordningen om totalförsvarsplikt har Arbetsförmedlingen idag ingen formell rapportering kring alls. Med inrättandet av en sektor eller en funktion för personalförsörjning skulle rapporteringen kunna harmoniseras med övrig rapportering kring arbetet med det civila försvaret.

Genom att använda en befintlig modell, som inte kräver ytterligare utredningsarbete eller lagstiftning, kan man komma i gång snabbare, vilket – givet omvärldsläget – är att föredra. Pliktverket är visserligen inte en beredskapsmyndighet, men det goda samarbete som Pliktverket och Arbetsförmedlingen redan har idag, borgar för ett effektivt och ändamålsenligt fortsatt arbete inom området. Övriga myndigheter som föreslås ingå i området är redan beredskapsmyndigheter.

Arbetsförmedlingen bedömer att det kommer tillkomma stora kostnader för att sätta upp en sektor eller en funktion i stil med de kanslier som sektorsansvariga beredskapsmyndigheter gjort. Mer noggrann analys behövs göras för att ge en mer detaljerad kostnadsbild.

26.5.4 MSB och Arbetsförmedlingen bör ha viktiga roller

Arbetsförmedlingen instämmer med utredningen om att myndigheten bör medverka i att sammanställa underlag som kan ligga till grund för inriktning, samordning och prioritering av frågor om personalförsörjning av det civila försvaret. Myndigheten vill dock understryka att för att kunna utföra denna tillkommande uppgift, måste myndigheten tillföras ytterligare resurser för att kunna utveckla sin analysförmåga i syfte att stödja det civila försvaret.

Datum
2025-05-09Diarienummer
Af-2025/0014 7208

På Arbetsförmedlingens vägnar

Maria Hemström Hemmingsson

Oscar Appelgren

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektören Maria Hemström Hemmingsson. Ärendet har föredragits av nationell samordnare Oscar Appelgren.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även verksamhetsområdesdirektör Tove Elvelid, verksjuristen Stefan Kjellström och kvalificerade handläggaren Joanna Román deltagit.

Beslutet fastställs digitalt i diariet och saknar därför namnunderskrifter.